

8- دیارکرن (Salience): دستنیشانکرنا نه‌وان لایه‌نان بین کو گوټار ب شیوهیه‌کی تایبته سمرنجی دئیخینه سهر. ب بکارهینانا نه‌وان نالافان ب شیوهیه‌کی تیکهل، نم دشین خواندنه‌کا کویر و فرمه‌ه‌مد بو دهقین پهرورده‌یی پینشکیش بکهن.

ته‌وره‌ی نیکی: چارچووه‌یین تیوری و شروفه‌کرنا نیکولوزی یا دهقین هله‌بزارتی:

1. چارچووه‌یین تیوری: زمانفانییا ژینگه‌هی و نالافین نه‌وی بین شروفه‌کاری:

1.1. زمانفانییا ژینگه‌هی: ژ میتافورئ به‌ره‌ف ره‌خنه‌یین:

زمانفانییا ژینگه‌هی، ناران ستیب، نه‌وان گوټاران ب "نه‌و چیرۆکین نه‌م پی دژین (The Stories We Live By)" ب ناف دکته؛ نه‌و چیرۆکین کو د ناف که‌لتورئ مه‌دا هاتینه‌چاندن و بیی کو نه‌م هه‌ست پی بکهن، دبنه پشکه‌ک ژ جیهانینییا مه‌ هنده‌ک ژ نه‌وان چیرۆکان دشین پشته‌فانییا هه‌سه‌نگی و ژیانئ بکهن، هنده‌کین دی دشین بینه نه‌گه‌ری ویرانکاری و تیکدانی (Stibbe, 2015: 1). ژ به‌ر نه‌وی گرنگییا زمانی و گوټاری، زانستی زمانفانییا ژینگه‌هی (Ecolinguistics) وه‌ک بیاقه‌کی نوی و گرنگ دهرکه‌قتیه کو فه‌کولئی ل سهر پیوه‌ندییا د ناقه‌را زمان و کیشه‌یین ژینگه‌هیدا دکته. د ناف هه‌موو نه‌وان دامه‌زراوه‌یین کو نه‌وان چیرۆکان به‌ره‌مده‌یین و به‌لاف دکهن، سیسته‌می پهرورده‌یی رولئ هه‌ره گرنگ و بنه‌ره‌تی دگه‌ریته. په‌رتووکین قوتابخانه‌یان، وه‌ک گوټارا فه‌رمی یا ده‌وله‌تی، دبنه که‌نالی سهره‌کی بو فه‌گوه‌ه‌استنا "چیرۆکین په‌سه‌ندکری" بو نه‌وه‌یی نوو. نه‌و ده‌ق نه‌ب تنی زانیاریان ل سهر ژینگه‌هی دگه‌هینن، به‌لکو ب شیوهیه‌کی فه‌شارتی، قوتابییان قیری نه‌وی چهندئ دکهن کو چاوا ل سهر ژینگه‌هی هزر بکهن، چ به‌ایان بدنه سروشتی و پیوه‌ندییا خوه ل گهل نه‌وی چاوا پیناسه بکهن. د نه‌وی چارچووه‌هیدا، هه‌ریمه کوردستانی وه‌ک نمونه‌یه‌کا تایبته و گرنگ جهی سهرنجیه. ژ نالییه‌کیه، هه‌ریم روه‌بروی نالنگارییین ژینگه‌هی بین مه‌زن دبیت. کیمبوونا نافی ژ به‌ر سیاه‌ستین وه‌لاتین هه‌فسو (تورکیا و ئیران) بوویه هه‌ر شه‌یه‌کا راسته‌قینه ل سهر که‌رتی چاندنی و ناسایشا نافی. گوهورینا سه‌قای و بلندبوونا پله‌یین گه‌رمی بوویه نه‌گه‌ری زیدبوونا هه‌سکاتی و باهوزین توزی (Al-Kubaisi & Gardi, 2012). د هه‌مان ده‌مدا، پشته‌ه‌ستنا نابوریا هه‌ریمه ل سهر که‌رتی په‌رتولئ بوویه نه‌گه‌ری پیسه‌بونه‌کا به‌رده‌وام یا ناف، ناخ و هه‌وای، ب تایبته‌ی ل ده‌وره‌بهرین پالوگه‌هین نه‌یاسایی (Mach, Skupiński, & Salih, 2023: 202). ژ نالییه‌کی دیقه، وه‌ک هه‌ریمه‌کا د پرۆسیسا نفاکرنا داموده‌زگه‌هین خوه دایه و خودان دیروکه‌کا مملانی و به‌ره‌نگارییه، حقاکی نه‌وی روه‌بروی گوټارین جودا و دژ به‌ر دبیت: گوټارا گه‌شه‌پیدانا نابوروی ل سهر بنه‌مایئ په‌رتولئ، گوټارا پاراستنا ژینگه‌هی وه‌ک میراته‌کی نشتیمانی و گوټارا ناسایشا نشتیمانی. پرسیارا گرنگ نه‌فه‌یه: د ناف نه‌وان هه‌موو نالنگاری و گوټارین دژ به‌ردا، سیسته‌می پهرورده‌یی بی فه‌رمی چ چیرۆکه‌کا ژینگه‌هی بو نه‌وی نوو فه‌دگه‌ریته؟

هه‌رچنده نه‌ف جوره فه‌کولینه دگرنگن، لی نه‌و کیم جارن دچنه د ناف نه‌وی پرۆسیسا کویر و بنه‌ره‌تی یا "نافاکرنا

هاتنه‌هله‌بزارتن داکو وه‌کو 'که‌یسین نمونه‌یی (Case Studies)' ناراسته‌یین گشتی بین نه‌وان چیرۆکان ب شیوهیه‌کی زانستی به‌رجه‌سته بکهن."

ج. نه‌گه‌ری هله‌بزارتن سامپلی:

هله‌بزارتن نه‌وان سی پلان ل سهر بنه‌مایئ "نویسه‌رایه‌تیکرنا گه‌سه‌سندنا گوټاری" هاتیه‌کرن. نه‌ف هله‌بزارتنه ریکی ده‌ته مه کو نه‌م وینه‌یه‌کی روه‌ن ل سهر فه‌لسه‌فه و ستراتیژیا گشتی یا گوټارا پهرورده‌یی بده‌ستقه‌ه‌یین کا چاوا "چیرۆکین ژینگه‌هی" ل گهل مه‌زنبوونا قوتایی ده‌نه‌گوه‌رین و نالوزکرن: پولا دوویی نویسه‌راتییا بازنه‌یی ده‌ستیکدی دکته، کو تیدا چه‌مک ب شیوهیه‌کی ساده و گریدایی ب حقاکی نیزیکی (مال، ناخ) فه ده‌نه‌پینشکیشکرن. ل نه‌فیرئ، گوټار پتر ل سهر نفاکرنا هه‌لوپستین بنه‌ره‌تی و ره‌فترین کونکریت چر دبیت. پولا پینجی نویسه‌راتییا بازنه‌یی نافجی دکته، کو تیدا گوټار به‌ره‌ف بابنه‌یین نالوزتر بین حقاکی (بازیر، نشتیمان) و کیشه‌یین مودیرن (پیسبوونا پیشه‌سازیی) دچیت. پولا هه‌شتی ژئ نویسه‌راتییا بازنه‌یی دووماهییی و پینگه‌ه‌ستنی دکته، کو تیدا گوټار ب ته‌واوی دبیته نه‌بسترکت و دکه‌قیته د بیاقی چه‌مکین سیاسی و ریقه‌برنیدا وه‌ک "هوکمرانی."

د. نالافین شروفه‌کرنی:

پرۆسیسا شروفه‌کرنی د نه‌فی فه‌کولینیدا دی ب شیوهیه‌کی سهره‌کی پشت به‌ستنی ل سهر چارچووه‌یی شروفه‌کاری بی زمانفانییا ژینگه‌هی که‌ت، هه‌روه‌ک چاوا ناران ستیب (2015) په‌ره پیدایه. نه‌م دی هه‌شت نالافین نه‌وی بین سهره‌کی بکاره‌یین داکو بچینه د ناف کویراتییا "چیرۆکین" فه‌شارتی بین د ناف ده‌قاند. نه‌و نالاف دی هاریکاری مه‌ که‌ن داکو ببینن کا چاوا هله‌بزارتنین زمانفانی بین هور کار دکهن داکو جیهانینییه‌کا تایبته نفا بکهن. نه‌و هه‌شت نالافین شروفه‌کرنی نه‌فه‌نه:

1- نایدولوزی (Ideology): فه‌کرنا نه‌وان بیروباوه‌ر و به‌ایین بنه‌ره‌تی بین کو گوټار ل سهر هاتیه‌ه‌نافاکرن (بو نمونه، نایدولوزییا مروټ-سه‌نترئ).

2- چارچووه‌کرن (Framing): شروفه‌کرنا نه‌وی چهندئ کو چاوا کیشه‌یه‌ک یان بابته‌ک ده‌نه‌پینشکیشکرن داکو تیکه‌ه‌شته‌کا تایبته ل ده‌ف و مرگری به‌یته‌نافاکرن.

3- میتافور (Metaphor): شروفه‌کرنا نه‌وان میتافورین کو ده‌نه‌بکاره‌یان بو و سه‌فکرنا سروشتی و پیوه‌ندییا مروټی پیقه (بو نمونه، ژینگه‌ه = مال).

4- هه‌لسه‌نگاندن (Evaluation): فه‌کرنا نه‌وی چهندئ کو چاوا زمان دیارده‌یان ب شیوهیه‌کی نه‌رینی یان نه‌رینی هه‌لدسه‌نگینیت.

5- شوناس (Identity): شروفه‌کرنا نه‌وی چهندئ کو گوټار چاوا شوناسان بو بکه‌ران (مروټ، گیانه‌وه‌ر، ده‌سته‌ه‌لات) نفا دکته.

6- راستیوون (Facticity): فه‌کرنا نه‌وان شیوازین زمانفانی بین کو بوچوونان وه‌ک راستییین بیگومان نیشان دده‌ن.

7- ژیرن (Erasure): دستنیشانکرنا نه‌وان لایه‌یین گرنگ بین کیشه‌یه‌کی بین کو ب زانابوون یان نه‌زانابوون د گوټاریدا ده‌نه‌پشته‌گوه هاقینن.

چیرۆکین ویرانکەر ل سه‌ر بنه‌ماینن ئیکۆسۆفی و (ج) لیکه‌ریان و به‌لافکرنا چیرۆکین نوو یین ئا‌فاکەر.

3.1. نالافین شرو‌فه‌کاری یین ستیبی:

بۆ ئاشکه‌راکرا ئه‌وان چیرۆکان، ستیبی هه‌شت نالافین شرو‌فه‌کاری پینشیار کرینه‌ کو دشین وه‌ک لیسته‌یه‌کا پشکنین بۆ فه‌کرنا ده‌قان به‌ینه‌بکاره‌ینان. ئه‌و نالاف هاریکارن د دیتنا ئه‌وان میکانیزمین زمانیدا یین کو ئه‌وان چیرۆکان ئا‌فا دکهن (Stibbe, 2015: 17):

1- ئایدۆلۆژی (Ideology): ئاشکه‌راکرا ئه‌وان باوه‌ریین گشتی و به‌ربه‌لاف (وه‌ک "مرو‌ف سه‌روه‌ری سه‌روشتییه‌" یان "ته‌کنۆلۆژییا دئ هه‌موو کیشه‌یان چار سه‌ر که‌ت") یین کو د ئا‌ف تیکستیدا وه‌ک "راستی" ده‌ینه‌نیشاندان.

2- چارچو‌فه‌کرن (Framing): فه‌کۆلینا ئه‌و یه‌کی کو چاوا کیشه‌یه‌ک ده‌ینه‌پینشکیشکرن. بۆ نمونه، ئایا دارستانه‌ک وه‌ک "ژیده‌رکه‌ی ئابووری" ده‌ینه‌دیتن یان وه‌ک "سیسته‌مه‌کی ژیا‌نی یی ئالۆز"؟ هه‌ر چارچو‌فه‌یه‌ک هه‌ندک لایه‌نان دیار دکه‌ت و هه‌ندکین دی فه‌دشیریت.

3- میتافۆر (Metaphor): شرو‌فه‌کرا میتافۆرین کو تیگه‌هه‌شتنا مه‌ ئاراسته‌ دکهن. میتافۆرین وه‌ک "سه‌رئ ل دژی گه‌رمیونا جیهانی" یان دیتنا ئاخئ وه‌ک "سه‌رمایه‌ی سه‌روشتی" دشین کاریگه‌رییه‌کا کویر ل سه‌ر هه‌لوپستین مه‌ هه‌بن.

4- هه‌سه‌نگاندن (Evaluation): تییینکرنا ئه‌و چهندئ کو چاوا زمان ب ریکا په‌یقین هه‌لگرین به‌ایان (وه‌ک جوان، پيس، پيشکه‌فتی، پاشکه‌فتی) هه‌ندک تشنان وه‌ک "باش" و هه‌ندکین دی وه‌ک "خراب" دهرخینیت.

5- شو‌ناس (Identity): شرو‌فه‌کرا ئه‌و چهندئ کو تیکست چ جو‌ره شو‌ناسه‌کی بۆ خوانده‌فانان ئا‌فا دکه‌ت. ئه‌و ئه‌م وه‌ک بکاره‌ینه‌ر، پارێزقان، یان خودانین سه‌روشتی ده‌ینه‌نیشاندان؟

6- راستیبوون (Facticity): فه‌کۆلینا ئه‌و چهندئ کو چاوا هه‌ندک گو‌تن وه‌ک راستیبوون راسته‌هینه‌ ده‌ینه‌پینشکیشکرن (بیگومان، گه‌شه‌کرنا ئابووری پیندقیه‌)، لئ هه‌ندکین دی وه‌ک نیرینن جه‌ی گو‌مانی (هه‌ندک دبیژن کو...).

7- ژیرن (Erasure): تییینکرنا ئه‌وان لایه‌نین گرنگین کیشه‌ی یین کو د تیکستیدا ب ته‌واوی هاتینه‌پشتگو‌ه هافیتن یان ژیرن (وه‌ک نازارین گیانه‌وه‌ران د پیشه‌سازیا گو‌شتیدا، یان رۆلئ کۆمپانیین مه‌زن د پيسبوونا ژینگه‌هیدا).

8- دیارکرن (Salience): به‌روفا‌زی ژیرنی، ئه‌ف خاله سه‌رنجئ دئخپه‌ سه‌ر ئه‌وان باه‌تین کو ب به‌رده‌وامی ده‌ینه‌دووبار مکرن و وه‌ک باه‌تین هه‌ره گرنگ ده‌ینه‌نیشاندان.

4.1. چیرۆکا زال یا ویرانکەر: مرو‌ف سه‌نته‌ری (Anthropocentrism)

ئیک ژ ئه‌وان "چیرۆکین" هه‌ره ویرانکەر کو زمانفانیا ژینگه‌ی ره‌خنه‌ی لئ دگریت، مرو‌ف سه‌نته‌ریه‌. ئه‌فه ئه‌و باوه‌ریه‌ یا کو مرو‌فی دکه‌ته سه‌نته‌ری هه‌بوونئ و سه‌روشتی ب تنئ وه‌ک نالافه‌ک بۆ خزمه‌تا مرو‌فی دبینیت. ره‌ و ریشالین ئه‌فی بۆ چوونئ، وه‌کو لین وایتی (White, 1969) دیار دکه‌ت، دکه‌فه د که‌لتوورئ رۆژئا‌فاییدا و بووینه ئه‌گه‌رئ په‌یدا بوونا دووانیه‌کا کویر د ئا‌فه‌را مرو‌فی (سه‌روه‌ر) و سه‌روشتی (بندسه‌ت) دا. ئه‌ف چیرۆکا مرو‌ف سه‌نته‌ری ب ریکا زمانی

واتایئ "دا یا کو د قوناغین هه‌ره ده‌ستپیک‌ی یین سه‌روه‌رده‌ییدا، د هه‌را زا رۆکاندا، روو دده‌ت. قالا هیا هه‌ره گرنگ د پشتگو‌ه هافیتنا رۆلئ سیسته‌می سه‌روه‌ده‌ی دایه وه‌ک جه‌ی بنگه‌هین یی چاندنا نایدۆلۆژی و ئا‌فاکرا ئه‌وی شیوا‌زی کو نه‌مه‌یین نوو ل جیهانی دنیرن. ب تایه‌تی، ئه‌فه ژی خالا هه‌ره گرنگ یا ئه‌فی فه‌کۆلینیه‌، هه‌تا نوکه فه‌کۆلینه‌کا سیسته‌ماتیک کو ب نالافین زمانفانیا ژینگه‌ی (Ecolinguistics) شرو‌فه‌کرنئ بۆ ده‌قین سه‌روه‌ده‌ی یین کوردی بکه‌ت، نه‌هاتیه‌نه‌نجامدان. فه‌کۆلینین جیهانی، وه‌ک یین ستیب (2015) و هو‌کۆمسینگ (2020)، گرنگیا فه‌کرنا "چیرۆکین فه‌شارتی" د سه‌روه‌ده‌ییدا دیار کرینه، لئ ئه‌ف ریبازه هیشتا ب شیوه‌یه‌کی به‌رفه‌ه نه‌گه‌هه‌شتیه‌ بیا‌قی نه‌کادیمی یی کوردی. ژبه‌ر ئه‌قان سه‌مه‌مین ل سه‌ری، ئه‌ف فه‌کۆلینه‌ هه‌مۆل دده‌ت ئه‌فی قالا هیا تایه‌ت داگریت.

زمانفانیا ژینگه‌ی (Ecolinguistics)، کو ره‌ و ریشالین ئه‌و بۆ کارین زاناین وه‌ک نینار هاوجن (1972) و پاشی مایکل هالیدی (1990) فه‌دگه‌رن، وه‌ک بیا‌فه‌کی گرنگ بۆ تیگه‌هه‌شتنا کارلیکا د ئا‌فه‌را زمان، جفاک و ژینگه‌ها سه‌روشیدا ده‌رکه‌فتیه‌. د ده‌ستپیک‌یدا، ئه‌ف بیا‌فه‌ پتر وه‌ک میتافۆره‌کی بوو بۆ فه‌کۆلینا ل سه‌ر "ژینگه‌ها" زمان، لئ ب زیدبوونا قه‌یرانین ژینگه‌ی، زمانفانیا ژینگه‌ی وه‌رچه‌رخانه‌ک به‌ره‌ف بیا‌فه‌کی ره‌خنه‌ی کر کو ل ئه‌و چهندئ دکۆلیت کا چاوا زمان ب خوه دشیت ببینه پشکه‌ک ژ کیشه‌ی یان چاره‌سه‌ریی. هالیدی (Halliday, 2001: 175-202) د گو‌تاره‌کا خوه یا بنافۆده‌نگدا هو‌شدارئ دا کو ره‌نگه هه‌ندک پیکه‌ته‌مین ریزمانی یین زمانئ ننگلیزی (و گه‌له‌ک زمانین دی) ببه هانده‌ر بۆ بکاره‌ینانا بیسنوور یا ژیده‌رین سه‌روشتی. ئه‌فه بوو بنگه‌هه‌ک بۆ ئه‌و باوه‌ریی کو زمان بیلایه‌ن نینه، به‌لکو هه‌لگرئ دیتن و به‌ایین که‌لتووریه‌ کو دشین زیانی بگه‌هینه‌ ژینگه‌ی.

2.1. تیؤرا بنگه‌هین یا ستیبی: "چیرۆکین کو نه‌م ل گه‌ل دژین"

د ئه‌فی چارچو‌فه‌ی ره‌خنه‌ییدا، کارین ئاران ستیبی (2015) وه‌رچه‌رخانه‌کا گرنگ پیکه‌نایه‌. ستیب دبینیت کو کیشه‌یین ژینگه‌ی نه‌ ب تنئ کیشه‌یین فیزیکیه‌، به‌لکو نه‌جامئ "چیرۆکین کو نه‌م پئ دژین (the stories we live by) ن". ئه‌ف "چیرۆکه‌" نه‌ ب تنئ فه‌گێرائین ساده‌نه، به‌لکو ئه‌و باوه‌ری، بها و نایدۆلۆژیین بنگه‌هینه‌ یین کو د ئا‌ف زمانئ مه‌دا فه‌شارتینه و ره‌فتارا مه‌ ئاراسته‌ دکهن. ئه‌و چیرۆک دبنه وه‌ک "نه‌خسه‌یین هه‌زی" کو ئه‌م بکارده‌یین داکو تیبگه‌هین کا جیهان چاوا کار دکه‌ت و رۆلئ مه‌ تیدا چیه‌. ستیب ئه‌وان چیرۆکان دابه‌ش دکه‌ته سه‌ر سه‌ر جو‌رین سه‌رکه‌ی: چیرۆکین ویرانکەر، چیرۆکین ئا‌فاکەر و گو‌هورینا چیرۆکان ب ریکا دیتنا چیرۆکین نوو. (Stibbe, 2015: 1-8) بۆ نمونه، چیرۆکا "گه‌شه‌کرنا ئابووری یا بئ دووماهیک" چیرۆکه‌کا ویرانکهره‌ کو هانده‌ره‌ بۆ بکاره‌ینانا بیسنوور یا ژیده‌ران. به‌روفا‌زی، چیرۆکا "مرو‌ف وه‌ک پشکه‌ک ژ تورا ژیا‌نی" چیرۆکه‌کا ئا‌فاکهره‌ کو هانده‌ره‌ بۆ ریزگرتن و هه‌فسه‌نگیئ. ئارمانجین سه‌رکه‌ی یین زمانفانیا ژینگه‌ی ل ده‌ف ستیبی ئه‌فه‌نه: (أ) ئاشکه‌راکرا ئه‌وان چیرۆکان، (ب) ره‌خنه‌کرنا

گو‌هورینین مه‌زنن، به‌لکو ده‌فیت هه‌ردهم پشت به‌ستنی ل سه‌ر سیسته‌می به‌کن.

- چارچو‌فه‌کرن (Framing): ده‌ق کیشه‌یی د دوو چارچو‌فه‌یین سه‌ره‌کیدا پینشکیش دکه‌ت. ل ده‌ستپیکئی، کیشه وه‌ک "کیماسیبه‌کا ره‌وشتی د جفاکیدا" ده‌یت‌ه‌چارچو‌فه‌کرن ("هه‌می خه‌لکی... زبل ده‌فایتین"). ب نه‌فی شپوهی، به‌ر په‌رسیاری ژ سیسته‌می (بو نمونه، کیمیا سه‌لکین زبلی یان خزمه‌ت‌گوزاریین پا‌قزایی) ده‌یت‌ه‌فه‌گوه‌استن بو سه‌ر ره‌فتارا خه‌لکی. پاشی، چاره‌سه‌ری وه‌ک "په‌روسیسه‌کا دام‌زراوه‌یی یا سه‌ره‌کفتی و نایدیال" ده‌یت‌ه‌چارچو‌فه‌کرن، کو تیدا هه‌موو قوناغ ب سانه‌ی و بی ناسته‌نگ ده‌رباز دبن.

- شوناس (Identity): چیرۆک ب شپوهیه‌کی زیره‌کانه شوناسین نایدیال و نمونه‌یی ئافا دکه‌ت کو پیکه‌ه کار دکهن داکو نه‌فی چیرۆکی به‌یتر لئ به‌کن: وه‌ک شوناسا "قوتابیا هشیار و خودان وژدان" ده‌یت‌ه‌نیشاندان. نه‌و به‌ر هه‌می په‌روه‌ده‌یا باشه ("ماموستایی وئ گو‌توبویی") و وژدانا زیندی یا چیرۆکییه. باب و هه‌فسو: وه‌ک شوناسا "جفاکی سفیل بی ریکه‌ستی و گو‌هدار" ده‌یت‌ه‌نیشاندان. نه‌و ب شپوهیه‌کی شارستانی و نارام کار دکهن و راسته‌وخو په‌نایی بو ریکین فه‌رمی دهن. شاره‌وانی: وه‌ک شوناسا "ده‌سته‌ه لاتا به‌ر سه‌قده‌ر و خیره‌خواز" ده‌یت‌ه‌نیشاندان. نه‌و نه‌ب تنی کارا و به‌له‌زه، به‌لکو دلوقان ژیهه و تشته‌کی زیده‌تر ژ داخازا خه‌لکی (باخچه و یاری) پینشکیش دکه‌ت.

- ژیرن (Erasure) و دیارکرن (Salience): هیزا نایدولۆژی یا نه‌وی ده‌فی ب هه‌مان راده‌یی کو گری‌دایی نه‌وی تشتی دبیزیت، گری‌دای نه‌وی تشتی ژیدبه‌ت ژیهه:

○ ژیرنا چالاکیا سه‌ربخوه: گرنه‌ترین تشتی ژیرنی، نه‌گه‌ری نه‌وی چهن‌دیهه کو جفاک ب خوه کیشه‌یی چاره‌سه‌ر به‌کته. نه‌فه په‌یامه‌کا به‌یز دده‌ت کو چالاکیا جفاکی یا راسته‌ه‌ه‌ه‌ه ب تنی ب ریکا دام‌زراوه‌یان دبیت.

○ ژیرنا ناکۆکیی: چیرۆک ب ته‌واوی هه‌ر جو‌ره ناکۆکییه‌کی ژیدبه‌ت. هه‌چ ناماز مه‌ه‌ک ب نه‌وی چهن‌دئ نینه کو به‌لکی شاره‌وانی بیژیت "بودجه نینه" یان کارئ نه‌وان پاش بخییت. نه‌فه وینه‌یه‌کی نه‌دوور هیل و نایدیال بو کارکرن بیره‌کراییی دروست دکه‌ت.

○ ژیرنا به‌ر په‌رسیاری پیسه‌کر: ب گو‌تتا "هه‌می خه‌لکی"، به‌کرئ پیسه‌کر ده‌یت‌ه‌گشتی‌کرن و ب نه‌فی ره‌نگی که‌سه‌کی دیارکری به‌ر په‌رسیار نینه.

دیارکرن: ل به‌ر انبه‌ر نه‌فی ژیرنی، ده‌ق په‌روسیسا "په‌نابرن بو ده‌سته‌ه لاتئ" و "نه‌نجامئ دلخۆشکه‌ر" ب شپوهیه‌کی ناشکه‌را دیار دکه‌ت و دکه‌ته سه‌نته‌ری چیرۆکی.

- هه‌سه‌نگاندن (Evaluation): زمانئ ده‌فی ب شپوهیه‌کی ناشکه‌را هه‌سه‌نگاندنی بو دیارده‌یان دکه‌ت. کیشه ب په‌یقین ب ته‌واوی نه‌رینی ده‌یت‌ه‌ه‌سه‌فکرن ("په‌سی"، "بیه‌نین نه‌خۆش") و چاره‌سه‌ری ژ ب په‌یقین ب ته‌واوی نه‌رینی ("باخچه‌کی جوان"، "زۆر دلخۆش بو"). نه‌ف هه‌سه‌نگاندنا جه‌سه‌رگیری، کیشه‌یی دکه‌ته شه‌ره‌کی ساده د نا‌قه‌یرا "باش" و "خراب" دا و ریکئ ناده‌ت قوتایی هه‌را ئالۆزاییین د نا‌قه‌یردا به‌کته.

کورت‌ه‌نه‌نجام: نه‌ف نمونه ب شپوهیه‌کی به‌یز "چیرۆکا" نه‌وی چهن‌دئ فه‌دگیری ب کو ریکا دروست بو چاره‌سه‌ریی، په‌نابرنه بو ده‌سته‌ه لاته‌کا باش و کارا. هه‌ر چه‌نده نه‌فه هه‌لوپه‌ستین باش

ده‌یت‌ه‌به‌ر هه‌مه‌هینان و ژ نو‌فه به‌ر هه‌مه‌هینان. بو نمونه، ده‌می کو د زمانئ کوردیدا په‌یقین جودا بو "مرن" مرو‌فی و "سه‌کتین" گیانه‌وه‌ری ده‌یت‌ه‌یکاره‌هینان، یان ده‌می کو نه‌م دبیزین "سامانین سه‌روشتی"، نه‌م ب شپوهیه‌کی نه‌راسته‌وخو سه‌روشتی دکه‌ینه "مولک" مه‌کی مرو‌فی. نه‌ف چیرۆکه ریخۆشکه‌ره بو بکاره‌ینانا بیه‌سنوور یا ژینگه‌ه‌ی چو‌نکی په‌هه‌ندئ نه‌وی یئ نه‌خالقی و سه‌ربخوه ژئ ده‌ت (Plumwood, 2002).

5.1. ریه‌بازا شه‌رو‌فه‌کرن ریه‌زمانی: سیسته‌می تیه‌ریی:

(Transitivity) بو شه‌رو‌فه‌کرن نه‌وان چیرۆکان ب شپوهیه‌کی زانستیر و کویرتر، نه‌م دئ مه‌فای ژ سیسته‌می تیه‌ریی یئ ریه‌زمانا نه‌رکی یا هالیدی (Halliday & Matthiessen, 2004) وه‌ر گری. نه‌و سیسته‌م فه‌کۆلینی ل سه‌ر نه‌وی چهن‌دئ دکه‌ت کا چاوا رسته ده‌یت‌ه‌ئافاکرن داکو دیار به‌کته "کی چ ل کی کر". ب شه‌رو‌فه‌کرن جو‌رین په‌روسیسان (مادی، هوشی، هتد.) و پشکدار بوویان (به‌کر، به‌رکار)، نه‌م دشینین بزانی: نایا سه‌روشت و زینده‌وه‌ر د ده‌قیدا وه‌ک "به‌کرین" چالاک ده‌یت‌ه‌نیشاندان بیه‌ن کو خودان ئیراده و کاریگه‌ریه؟ یان نه‌ری ب تنی وه‌ک "به‌رکارین" نه‌چالاک ده‌یت‌ه‌نیشاندان بیه‌ن کو کردار ل سه‌ر ده‌یت‌ه‌نه‌نجامدان؟ بکاره‌ینانا نه‌فی ریه‌بازئ دئ هاریکار بیت کو نه‌م ب شپوهیه‌کی کۆنکریت بیه‌نین کا په‌رتووکا "کارامه‌ی" چاوا ب ریکا هه‌لبیزارتنن ریه‌زمانی بیه‌ن فه‌شارتی، چیرۆکا مرو‌ف-سه‌نته‌ری به‌یز دکه‌ت یان ژئ هه‌ول دده‌ت نه‌وی بشکینیت.

2. شه‌رو‌فه‌کرن ئیکۆلۆژی یا ده‌قین هه‌لبیزارتی:

نه‌م دئ شه‌رو‌فه‌کرنه‌کا ئیکۆلۆژی ل سه‌ر سه‌ی نمونه‌یین هه‌لبیزارتی ژ سه‌ی بازنه‌یین جودا بیه‌ن خواندنا بنه‌ره‌تی نه‌نجام ده‌ین. نارمانجا مه‌ ناشکه‌ر اکرن نه‌وان "چیرۆکین ژینگه‌ه‌ی" بیه‌ن فه‌شارتییه کو ب ریکا زمانئ په‌روه‌ده‌یی ده‌یت‌ه‌ئافاکرن، ب تابه‌تی ب بکاره‌ینانا ئالاقین شه‌رو‌فه‌کرنئ بیه‌ن ئاران ستیی.

أ. نمونه‌یا بازنه‌یی ده‌ستپیکئی (پۆلا دوویی): چیرۆکا "هاوه‌لاتییه‌ی باش و ده‌سته‌ه لاتا خیره‌خواز"

ده‌ق: "ل به‌رامبه‌ر مالا نه‌ه‌قینی زه‌فه‌یه‌کا قالا هه‌بوو، هه‌می خه‌لکی ب به‌رده‌وامی زبل و گلنیشی خوه ده‌فایته‌ه نا‌ف نه‌وی گو‌ره‌پانی... شه‌ره‌وانی بیه‌ریادا، نه‌وی گو‌ره‌پانی بو پا‌قز به‌کن و بو وان به‌کانه باخچه‌کی جوان و چهن‌د یاریین زارۆکا بو بدانن، نه‌ه‌قین بکارئ باب و خه‌لکی تاخی خوه زۆر دلخۆش بوو." (په‌رتووکا کارامه‌ی، پۆلا 2، ل 32).

شه‌رو‌فه‌کرن (ل دویف ستیی):

نه‌ف چیرۆکه، کو ئیک ژ ئالۆزترین ده‌قین نه‌فی بازنه‌یه، چیرۆکه‌کا بنه‌ره‌تی ده‌رباره‌ی په‌یوه‌ندیا د نا‌قه‌یرا هاوه‌لاتی و ده‌وله‌تیدا فه‌دگیریته.

- نایدولۆژی و چیرۆکا سه‌ره‌کی: چیرۆکا سه‌ره‌کی یا کو نه‌ف ده‌فه فه‌دگیریته، چیرۆکا "چاره‌سه‌رییا دام‌زراوه‌یی" یه. نایدولۆژییا فه‌شارتی ل پشت نه‌فی چیرۆکی نه‌وه کیشه‌یین گشتی و ژینگه‌ه‌ی کارئ ده‌سته‌ه لاتا فه‌رمیه‌ی کو چاره‌سه‌ر به‌کته و رۆلئ هاوه‌لاتییه‌ی باش ب تنی ناگه‌هدارکرن و داخوازکرنه. نه‌ف چیرۆکه ب شپوهیه‌کی نه‌راسته‌وخو نه‌وی باوه‌ریی دچینیته کو هاوه‌لاتی ب خوه نه‌ خودان شیانین

شئومه‌یه‌کی پیش‌که‌فتینر: سازان (نهمه‌یی نوو یئ هشیار)، باب (جفاکی سفیل یئ ریکخستی) و ری‌فیه‌ر (بهر‌پرسی نمونه‌یی). لئ ل ئە‌فیرئ، ئە‌ف شوناسه د نا‌ف کونتی‌کسته‌کی نشتی‌مانیدا ده‌ینه‌دانان؛ ئە‌و نه ب تئ پاقژییا تاخی خو، به‌لکو "سه‌رفه‌زای و به‌خته‌مورییا" با‌ژیرکی خو ده‌پاریزن.

- ژیرن (Erasure) و دیار‌کر (Salience): دیسان، چیرۆک ب ریکا ژیرنی دوور‌هئیلی ساده دکه‌ت: ژیرنا به‌ر‌موندییین نابووری: هیچ ناما‌زمیه‌ک ب مفایین نابووری بین کار‌گه‌هئ نینه (وه‌ک ده‌رفه‌تین کاری یان دا‌هات). ب ئە‌فی رنگی، بریارا فه‌گوه‌استنا ئە‌وئ وه‌ک بریاره‌کا بی زیان دیار دبی‌ت.

○ ژیرنا ناکۆکیین جفاکی: ده‌ق گریمانه دکه‌ت کو ههمی خه‌لک دژی کار‌گه‌هینه. ئە‌گه‌رئ ئە‌وئ چە‌ندئ کو هه‌ندک کەس به‌لکی به‌ر‌گریی ژ مانه‌فیا کار‌گه‌هئ بکەن (ژبه‌ر کار یان مفایین دی)، ب ته‌واوی هاتیه‌ژیرن.

○ ژیرنا بکه‌رئ چاره‌سه‌ر‌که‌ر: گرن‌گترین ستر‌اتیژییا ژیرنی ل ئە‌فیرئ، ژیرنا بکه‌رئ بریار‌ده‌ره‌ ب ریکا بکار‌هینانا شیوازی بکه‌ر نه‌دیاری (بریار هاته‌دان). ئە‌فه ب شیومه‌یه‌کی ستر‌اتیژی رۆلی ده‌سته‌ه‌لاتئ د نا‌ف ته‌م و مژیدا ده‌ئیلیت و ئە‌وئ دکه‌ته هیز‌مکا کار‌گیری یا ئە‌بستر‌اکت، کو ئە‌فه ژی ری‌گریی ل هه‌ر په‌رسیار‌کر‌نه‌کا راسته‌وخو یا ل سه‌ر به‌ر‌پرسیاریا ئە‌وئ دکه‌ت.

دیار‌کر: ل به‌رانبه‌ر ئە‌فی چە‌ندئ، ده‌ق پرۆسیسا "په‌نابرن بو جهین به‌ر‌پرس" و "سۆز‌دانا" ئە‌وان ب شیومه‌یه‌کی ئاشکه‌را دیار دکه‌ت.

کورت‌ه‌ئه‌نجام: ئە‌ف نمونه قونا‌غا دوویی ژ پرۆژه‌یی ئایدۆلۆژی نیشان دده‌ت. ل ئە‌فیرئ، "چیرۆکا" کو ده‌ئیه‌ف‌ه‌گیران ئە‌وه کیشه‌ییین مودیرن و پیشه‌سازی ژی، هه‌روه‌ک کیشه‌ییین ساده، دشین ب ری‌کین فه‌رمی و ب باوه‌ریه‌یان ب سیسته‌مئ بیرو‌کراتی به‌ینه‌چار‌سه‌ر‌که‌رن. ب گری‌دانا ژینگه‌هئ ب نشتی‌مانیه‌ه و ساده‌کرنا ئالۆزیین نابووری، ده‌ق قوتایی فیر دکه‌ت کو ب شیومه‌یه‌کی سۆز‌داری و نشتی‌مانی ل سه‌ر کیشه‌یان هزر بکه‌ت، لئ د پراکتیکیدا، هه‌مان مۆدیلا خو‌گری‌دان ب ده‌سته‌ه‌لاتیه‌ه دووباره بکه‌ت.

ج. نمونه‌یا باز‌نه‌یی دووماهیه‌یی (پولا هه‌شتئ): چیرۆکا "ژینگه‌ه وه‌ک که‌سه‌ته‌یه‌ک د نا‌ف بزۆینه‌رئ ده‌وله‌تیدا"

هه‌ر‌چه‌نده په‌رتوو‌کا پولا هه‌شتئ ژ (91) لاپه‌ران پیکه‌هیت، لئ بیا‌فی ژینگه‌هئ تیدا گه‌له‌ک یئ سنوور‌داره و ب تئ (5) ده‌قین په‌یوه‌ندیار ب پرسین ژینگه‌هیه‌ه تیدا هه‌نه. ژ نا‌ف ئە‌وان ده‌قین کیم، ئە‌ف نمونه‌یا ل لاپه‌رئ (31) هاتیه‌ه‌له‌بژارتن وه‌کو 'که‌یسه‌کی نمونه‌یی، چونکی ب چری ته‌واویا ئە‌وان ستر‌اتیژیین زمانقانی بین ته‌کتۆکراتی و ئاراسته‌ییین گشتی بین چیرۆکا 'هوکمرانیا باش' تیدا به‌رجه‌سته دبن، کو د ته‌واویا ده‌قین دی بین ئە‌فی په‌رتوو‌کیدا ب شیومه‌یه‌کی به‌لا‌ف ده‌ینه‌دین".

ده‌ق: "به‌نه‌مایین هوکمرانیا باش: شیانین فه‌رمان‌گه‌هین حکومی ژ خو ه‌گونجاندن دگه‌ل گۆرانکاریا دبارو‌دوخه‌کی کومه‌لایه‌تی و نابووری و ژینگه‌یی ئە‌و ژی ب ریکا هه‌فسه‌نگی دنا‌فه‌را نارمانجین جۆرا و جۆر و به‌ر‌ژه‌وه‌ندیین کورت و نا‌فنجی و درێ‌ژخایه‌ن ب مه‌ره‌ما دابینه‌کرنا مسو‌گر‌بوونا شیانیت دارایی و مرو‌فی و جی به‌جیکرنا

(وه‌ک هه‌ست ب به‌ر‌پرسیاریی) فیر دکه‌ت، لئ د هه‌مان ده‌مدا، ب ژیرنا چالاکیا سه‌ربخوه و هه‌ر جۆره ناکۆکیه‌کی، ئە‌و هه‌را پشت‌خۆبه‌ستا جفاکی لاواز دکه‌ت و به‌نه‌مایین خو‌گری‌دان ب ده‌سته‌ه‌لاتیه‌ه ده‌سه‌پینیت.

ب. نمونه‌یا باز‌نه‌یی نا‌فنجی (پولا پینجئ): چیرۆکا "نشتی‌مانئ ئایدیال دژی هه‌ر شه‌یا مودیرن"

ده‌ق: "مالا سازانی ل با‌ژیر‌که‌کی جوان ل ده‌وره‌به‌رین با‌ژیری یه، کاتی و زیده‌رین نا‌فی زۆر تیدا هه‌نه... خه‌لکی وئ ب سالان ب سه‌رفه‌زای و به‌خته‌موری لئ دژیان، به‌لئ لقی دووماهیه‌دا کار‌گه‌ه‌ک لئ هاتیه‌ه دروست‌کرن کو به‌هین نه‌خۆش و گازان بیزار‌کینه... سازانی گۆته بابئ خو: بوچی سه‌ره‌دانا جهین به‌ر‌پرس ناکەن... بابئ سازانی داخواز ژ هه‌فالین خو هه‌ر، سه‌ره‌دانا ری‌فیه‌به‌رئ با‌ژیر‌کی بکەن... لیژنه‌یه‌ک پیک نینا و سه‌ره‌دان کرن... بریار هاته‌دان کار‌گه‌ه به‌ئیه‌ه فه‌گوه‌استن بو جهه‌کی گونجای و هاته‌ه چاره‌سه‌ر‌که‌رن." (په‌رتوو‌کا کار‌امیه‌یی، پولا 5، ل 34).

شرۆفه‌کر (ل دویف سته‌یی):

ئە‌ف چیرۆکه گۆنارئ ژ ناستئ کیشه‌یه‌کا ساده یا تاخه‌کی به‌رفه‌متر دکه‌ت و دگه‌هینه‌ته ناسته‌کی ئالۆزتر، کو تیدا په‌مایین ئایدۆلۆژی بین گری‌دای ب شوناسا نشتی‌مانی و رو‌یبه‌رو‌یبه‌وونا ئالنگاریین سه‌ر ده‌میه‌ه ده‌ینه‌پیشه‌کیشه‌کرن.

- ئایدۆلۆژی و چیرۆکا سه‌رمکی: چیرۆکا سه‌رمکی ل ئە‌فیرئ، چیرۆکا "پاراستنا نشتی‌مانئ ئایدیال ژ هه‌ر شه‌ییین ده‌رمکی" یه. ئایدۆلۆژییا به‌ر‌مته‌ی ل ئە‌فیرئ "نشتی‌مانی په‌رمییا ژینگه‌هئ" یه. ده‌ق ژینگه‌هئ وه‌ک پشکه‌ک ژ شوناس و دیرۆکا نه‌مه‌ویی نیشان دده‌ت ("با‌ژیر‌کی جوان"، "سه‌رفه‌زای"). ب ئە‌فی شیوه‌ی، پاراستنا ژینگه‌هئ ژ نه‌ر‌که‌کی پاقژی یئ ساده، ده‌ئیه‌بلند‌کرن بو ناستئ نه‌ر‌که‌کی نشتی‌مانی. د هه‌مان ده‌مدا، ئە‌و چیرۆکا "باوه‌ری ب سیسته‌مئ بیرو‌کراتی" یا کو مه‌ د پولا دوویندا دیتی، ل ئە‌فیرئ به‌یژتر لئ ده‌یت.

- چار‌چووه‌کر (Framing) و میتافۆر (Metaphor): ده‌ق ب شیومه‌یه‌کی شار‌م‌زایی کیشه‌یی د چار‌چووه‌یی "جه‌مه‌س‌گیری" دا دادم‌زینیت. ژ نالیه‌کیه‌ه، میتافۆرا "ژینگه‌ه = به‌هه‌شت" ده‌ئیه‌بکار‌هینان ("کانی"، "دیمه‌یین دل‌که‌ر"، "به‌خته‌موری") کو وینه‌یی نشتی‌مانه‌کی پاک و نارام نیشا بده‌ت. ژ نالیی دیفه، میتافۆرا "پیشه‌سازی = هه‌ر‌شه‌/نه‌خۆشی" ده‌ئیه‌بکار‌هینان ("کار‌گه‌ه"، "به‌هین نه‌خۆش"). ئە‌ف چار‌چووه‌کر نه‌ کیشه‌یه‌کا ئالۆزا جفاکی- نابووری دکه‌ته شه‌رمکی ساده یئ "باش دژی خراب"، کو ری‌کی ناده‌ت قوتایی هه‌را چاره‌سه‌ر‌ییین نا‌فنجی یان ئالۆز بکه‌ت.

- هه‌له‌سه‌نگاندن (Evaluation): زمانئ ده‌قی ب ئاشکه‌رای هه‌له‌سه‌نگاندنه‌کا نه‌خلاقئ بو هه‌ر دوو لایه‌نان دکه‌ت. ژینگه‌ها به‌رئ ب په‌یقین ب ته‌واوی نه‌رینی ده‌ئیه‌مه‌س‌فکرن ("جوان"، "دل‌که‌ر")، و کار‌گه‌ه ژی ب په‌یقین ب ته‌واوی نه‌رینی ("نه‌خۆش"، "بیزار‌کینه"). ئە‌ف هه‌له‌سه‌نگاندنا توند، هه‌ر جۆره گومانه‌کی ل سه‌ر ئە‌وئ چە‌ندئ کو کی ل سه‌ر راستی و دروست‌یییه و کی ل سه‌ر شاشیینه‌یه، ژ نا‌ف دبه‌ت و ری‌کی بو چاره‌سه‌رییه‌کا ئیک-لایه‌ن خو‌ش دکه‌ت.

- شوناس (Identity): چیرۆک هه‌مان شوناسین ئایدیال بین چیرۆکا به‌ری نوکه به‌رده‌وام دکه‌ت، لئ ب

کاری تهیه و نه ههستی تهیه، بهلکو پروسیسه‌کا "گونجاندا فرمانگه‌هانه" کو تیدا بهرژومندییین نابووری و دارایی ب ههمان کیشی ل گهل ژینگه‌هی دهینه‌پیفان.

تهورئ دوویی: گه‌نگه‌شه‌کرنا گشتی - چیرۆکین په‌رورده‌یا ژینگه‌هی د زنجیره‌یا په‌رتووکین "کارامه‌یی" دا

شروڤه‌کرنا سی نمونه‌یین هه‌لبژارتی ژ سی بازنه‌یین جودا، وینه‌یه‌کی روون ل سهر گه‌شه‌سه‌ندنا ستراتیژییه‌کا په‌رورده‌یی یا نارمانجدار د پروگرامی "کارامه‌یی" دا نیشان ددهت. ئەف گه‌شه‌سه‌ندنه نه یا ریکه‌قتییه، بهلکو پروسیسه‌کا هشیارانه یا ئافاکرنا "هاوه‌لاتیبوونی" به کو تیدا "چیرۆکین ژینگه‌هی" ل گهل مه‌زنوونا قوتایی دهینه‌نالوزکر و ب په‌یامین نایدولوزی دهینه‌ه‌خشاندن. د ئەفی گه‌نگه‌شه‌یا گشتیدا، ئەم دئ ل سهر ئەوان "چیرۆکین" سهرمی یین کو ژ ئەفی شروڤه‌کرنی دهرکه‌قتینه‌ی راوستین.

أ. گه‌شه‌سه‌ندنا چیرۆکی: ژ تاکئ سۆزدار بو هاوه‌لاتییی سیستم-پابه‌ند

"چیرۆکا" گشتی یا کو په‌رتووکین کارامه‌یی فه‌دگیرن، چیرۆکا وهرچهرخانه‌کا کۆنترۆلکره‌یه کو تیدا قوتایی ژ تاکه‌کی خودان هه‌ستین ساده، دهینه‌گه‌هۆرین بو هاوه‌لاتییه‌کی کو جهی خوده د ناڤ سیستمی سیاسی و کارگیری یی مودیرندا دزانیته.

ل بازنه‌یی ده‌ستپنکی (پۆلا 2)، چیرۆک ل سهر ئاستی "تاکئ ره‌وشتی و جفاکی بجویک" دهینه‌فه‌گیران. ل ئەفیرئ، کیشییین ژینگه‌هی وەک کیماسییه‌کا ئەخلاقی د جفاکی نیزیکیدا (تاخ) دهینه‌نیشانان. چاره‌سهری ژ ی ب ریکا چالاککرنا هه‌ستین باش (وهک بیزاریا ئەفینی) و په‌نابرن بو سیستمی فره‌می یی ههره نیزیکی (شاره‌وانی) دهینه‌دیتن.

ل بازنه‌یی ناڤنجی (پۆلا 5)، چیرۆک به‌رفره‌هه‌ی ده‌بیت و ده‌بته‌ی چیرۆکا "نشتمانیپه‌روریا ژینگه‌هی". ب گریدانا ژینگه‌هی ب "بازیرکی جوان" و "سهر فره‌ازی" فه، چیرۆک ژینگه‌هپاریزیی ژ بابه‌ته‌کی پاڤزی یی ساده فه‌دگوه‌یزیت بو ئەره‌که‌کی نه‌ته‌وه‌یی. ل ئەفیرئ، قوتایی فیر ده‌بیت کو ژینگه‌ه ب تئ جهی ژیا نا ئەوی نینه، بهلکو پشکه‌که ژ شوئاسا ئەوی یا نه‌ته‌وه‌یی.

ل بازنه‌یی دووماهییی (پۆلا 8)، چیرۆک دگه‌هه‌یته ئاستی "ته‌کتوکراتی" یی دووماهی. ل فیرئ ژینگه‌ه ئیدی نه ههر بابه‌ته‌کی کارگیریه‌یه، بهلکو وهکو "بارودۆخه‌کی گوه‌رۆک" دهینه‌نیشانان کو ده‌قیت فرمانگه‌ه خوده ل گهل بگۆنجین. چیرۆکا دووماهی ئەوه ژینگه‌ه ب تئ پشکه‌کا بچووه‌که ژ 'هاوکیشیه‌کا به‌رژومندییین' کو تیدا نارمانجین دارایی و نابووری یین کورتخایه‌ن و دریزخایه‌ن د ههمان ریزدا ل گهل ژینگه‌هی دهینه‌دانان.

ب. چیرۆکا مروڤ-سه‌نته‌ری: سروشت و هک کهره‌سته‌یه‌ک بو مروڤی

ئیک ژ چیرۆکین ههره به‌یز و به‌رده‌وام د ههر سی قوناغاندا، چیرۆکا مروڤ-سه‌نته‌ری (anthropocentrism) به. نایدولوزییا فه‌شارتی ئەوه کو سروشت و ژینگه‌ه ب خوده به‌یه‌کی سهربخوه نین، بهلکو به‌یئ ئەوان گریدایی مفایی ئەوانه بو مروڤی.

د چیرۆکا پۆلا دوویندا، زبل خرابه‌ی چونکی "بو ساخله‌مییا مه‌ باش نینه". د چیرۆکا پۆلا پینجیدا، کارگه‌ه خرابه‌ی چونکی

گه‌شه‌کرنا کۆمه‌لایه‌تی و پاراستنا ژینگه‌هی" (په‌رتووکا کارامه‌یی، پۆلا 8، ل 31).

شروڤه‌کرن (ل دویف سستی):

ل فیرئ، گۆتار ب ته‌واوی شیوازی خوده دگوه‌ریت؛ ئەو ژ شیوازی چیرۆکی یی سۆزدار و نشتمانی دهرکه‌قیت و ده‌قیته‌د ناڤ زمانه‌کی سیاسی و ته‌کتوکراتی یی نه‌بستر اکتدا. "چیرۆکا" کو ل فیرئ دهینه‌فه‌گیران، چیرۆکا ده‌وله‌تا مودیرن و مکو "هه‌شه‌نگه‌کهرئ به‌رژومندییین" ه.

- نایدولوزی و چیرۆکا سهرمی: چیرۆکا سهرمی ل فیرئ، چیرۆکا "په‌رورده‌کرنا ته‌کتوکراتی" به. نایدولوزییا فه‌شارتی ئەوه کو کیشییین ژینگه‌هی و مکو بابه‌تین 'گونجاندن' و 'هه‌شه‌نگی' یین کارگیری دهینه‌دیتن. ب ئەفی شیوه‌ی، ژینگه‌هپاریزی ژ ئەره‌که‌کی ئەخلاقی یان نشتمانی دگوه‌ریت بو جوهرمی 'بریفه‌برنا فه‌یرانان' کو تیدا ژینگه‌ه ب تئ ئیک پارچه‌ی ژ هاوکیشیه‌کا نالوز یا نابووری و جفاکی.

- چارچوه‌فکر (Framing): ده‌ق ب شیوه‌یه‌کی شوکهر ژینگه‌هی د چارچوه‌یی "بارودۆخ" دا دادمه‌زینیت ("گونجاندن دگهل گۆرانکارییا د بارودۆخه‌کی... ژینگه‌هی"). ئەفه گوه‌رینه‌کا مه‌زنه؛ ژینگه‌ه ئیدی نه "به‌هه‌شته" و نه "نشتمانه"، بهلکو ب تئ "بارودۆخه‌کی دهرمه‌کیه" کو پیندقیه فرمانگه‌ه خوده ل گهل بگۆنجین. هه‌روه‌سا، چارچوه‌فکرنا کیشی یی و مکو "هه‌شه‌نگی د ناڤه‌را به‌رژومندییین" دا، و مکو ره‌وایی دانه‌کیه بو کیمکرنا گرنگییا ژینگه‌هی ل هه‌مه‌بر نارمانجین نابووری یین کورتخایه‌ن.

- ژیرن (Erasure): ئەف ده‌قه زۆرتین پرۆسیسا ژیرنی تیدا به‌رجه‌سته‌ی ده‌بیت:

○ ژیرنا بکهرئ مروڤی: بکاره‌ینانا چه‌مکی "شیانین فرمانگه‌هان" و چاوگین و مکو "دابینکران" و "جیه‌جیکران"، بکهرئ مروڤی یی به‌رپرس ب ته‌واوی فه‌دشیریت.

○ ژیرنا مملانییا راسته‌فینه: په‌یفا "هه‌شه‌نگی" دهینه‌بکاره‌ینان داکو مملانییا به‌ره‌تی یا د ناڤه‌را تالانکرنا ژیره‌ین سروشتی و پاراستنا ئەواندا به‌یته‌ژیرن. ده‌ق و هه‌سا نیشان ددهت کو دشیاندایه هه‌موو به‌رژومندی (نابووری و ژینگه‌هی) بی کیشه‌پنکه‌ه بگۆنجن.

○ ژیرنا هاوه‌لاتی: د ئەوی چیرۆکیدا، هاوه‌لاتی ب ته‌واوی "ژیریه‌یه". ئەو نه وهکو بریارده‌ی و نه‌زی داخوازکهر هه‌بوون نینه؛ ب تئ "فرمانگه‌ه" و "شیانین دارایی و مروڤی" ئەکته‌رین سهرمه‌کینه.

- مینافۆر (Metaphor): مینافۆر "ژینگه‌ه و هک گۆرانکارییه‌کا بارودۆخی" دهینه‌بکاره‌ینان. ل فیرئ ژینگه‌ه و مکو نامیره‌کی ته‌کنیکی دهینه‌مونه‌کرن کو پیندقیه "بریفه‌برایه‌تییا" گۆرانکارییین ئەوی به‌یته‌کرن، نه وهکو سیستمه‌مکی زیندی یی پاراستن.

- راستیبوون (Facticity): شیوازی "پیناسه‌سازیی" ل ده‌ستپنکا ده‌قی، پاشی ریزکرنا به‌رژومندییین (کورت، ناڤنجی و دریزخایه‌ن)، و مکو زانسته‌کی نوو و جیگیر دهینه‌پینشکیشکران کو ب هه‌چ ره‌نگه‌کی جهی گومانی نین.

کورت-ه‌نجام: ئەف ده‌قه قوناغا دووماهی یا چیرۆکا "هاوه‌لاتییی بیده‌نگ" به‌رجه‌سته‌ی ده‌کت. ل فیرئ، ژینگه‌ه ب ته‌واوی د ناڤ بزۆینه‌رئ بیرۆکراسییا ده‌وله‌تیدا دهینه‌هه‌سکران. په‌یاما دووماهی ئەوه کو ژینگه‌هپاریزی نه

یا راسته‌قینه دکت کو مروڤی وهک پشکه‌کا هه‌فسه‌نگ د سیسته‌مه‌کی مه‌نتردا ببینیت.

2- چیرۆکا هاوه‌لاتییی نه‌چالاک و سیسته‌می کارا: چیرۆکا دوویی یا بهیز، چیرۆکا پیوه‌ندییدا ناقه‌را هاوه‌لاتی و ده‌ولعی دایه. ده‌وی چیرۆکییدا، "هاوه‌لاتییی باش" نه‌و کسه‌یه یی کو کیشه‌یان دبینیت و ب ریکین فمرمی سکالایی دکت. ل بهرانهر، "دهسته‌لات" وهک چارمه‌سکر می نیکانه، کارا و گه‌لهک جاران خیرخواز ده‌ته‌نیشاندان. نه‌و چیرۆک، ب ریکا ژیرنا ستراتیژی یا چالاکیا جفاکی یا سه‌رخوه و هه‌ر جوړه ناکوکیه‌کی، نه‌وی باوه‌ریی دبینیت کو گوهورین ب تنی ژ سمری بو خورای دهیت و رولی هاوه‌لاتییان ب تنی داخوازکرنه، نه کردار.

3- چیرۆکا کیشه‌مین ساده‌کری و بی سیاست: ل پولا هه‌شتی نه‌ف ساده‌کرنا نایدولوزی دگه‌هیته لوتکه‌یا خوه، ده‌می کیشه‌مین ژینگه‌می ژ ناف جه‌رگی جفاکی ده‌ینه‌ده‌ریخستن و وهکو 'پروسیسه‌کا گونجاندنا کارگیری' ده‌ینه‌وینه‌کرن. ب نه‌فی یه‌کی، ژینگه‌ه‌بهایی خوه یی راسته‌قینه ژ ده‌ست دده‌ت و دبته بابته‌کی ته‌کنیکی یی بی روح کو ب تنی پندفی ب 'هه‌فسه‌نگیا به‌رژه‌مندیان' هه‌یه.

ب کورتی، "چیرۆکا" گشتی یا کو په‌رتووکین کارامه‌یی فه‌دگیرن، چیرۆکا ئافکارنا هاوه‌لاتیه‌کی خودان نیازین باش و پایه‌ند ب سیسته‌می قه‌یه، لی ده‌مان ده‌ما، نه‌و هاوه‌لاتی ب تیگه‌ه‌شته‌کا ساده‌کری و مروڤ-سه‌نتری بو جیهانی و ب کیم شیانی ره‌خه‌یی بو روبرووونا ئالوزییی راسته‌قینه ده‌ته‌پرچه‌کرن.

ده‌نه‌نجامین کرداری:

ل سه‌ر بنه‌مایئ نه‌وان نه‌نجامین ل سمری، فه‌کولین هه‌دهک ده‌نه‌نجامین کرداری بو باشترکرنا گو‌تارا په‌رومه‌یی یا ژینگه‌می ل هه‌ریمه‌ کوردستانی پیشنیار دکت:

1- بو دانهرین پروگرامان: ده‌ربازبوون ژ چیرۆکا مروڤ-سه‌نتری: پندقییه پروگرامین خواندن ب شیه‌یه‌کی هه‌شیارانه کار بکه‌ن داکو ژ گو‌تارا "مروڤ-سه‌نتری" یا به‌رتنگ ده‌ربه‌ه‌فن. پیشنیار ده‌ته‌کرن کو ده‌قین نوو به‌ینه‌زیده‌کرن کو ب ئاشکه‌رای مروڤی وهک پشکه‌ک ژ سیسته‌می ژبانی نیشان بدن و گرنگیی بدنه‌ فیرکرنا چه‌مکی پیکه‌گریدانا زبندی د ناقه‌را هه‌می بونه‌مراندا.

2- بو دانهرین پروگرامان: به‌رفه‌ه‌کرنا چیرۆکا هاوه‌لاتییوون: پندقییه ده‌قین په‌رومه‌یی ژ پیشکشکرنا چیرۆکین ئایدیال و ریکین ئیک-ناراسته‌ ده‌رباز بین و ئالوزی و فرمه‌نگیا چالاکیا سفیل نیشان بدن. دشین نمونه به‌ینه‌نیشاندان کو تیدا هاوه‌لاتی نه‌ب تنی سکالایی دکن، به‌لکو ده‌ستپیشخه‌ریی جفاکی (پاقرکرنا تاخی ب هه‌ولین خه‌لکی)، بکاره‌ینانا میدیایی، یان ریکه‌ستنا که‌مپینین هه‌شیاریی ژی نه‌نجام دهن.

3- بو ماموستایان: پراکتیزمه‌کرنا خواندنه‌کا ره‌خه‌یی: هه‌رچه‌نده ده‌قین په‌رتووکان وهک خوه به‌مین ژی، ماموستا دشین روله‌کی گه‌لهک گرنگ د ئافکارنا هه‌را ره‌خنه‌ییدا بگین. ل شوینا کو ماموستا ب تنی په‌یامین رووه‌شی بین ده‌قان بگه‌هینیت، نه‌و دشیت پولی بکه‌ته گورمپانا گه‌نگه‌شه‌یی. بو نمونه، پشتی خواندنا چیرۆکا پولا دوویی، ماموستا دشیت پرسپاری ژ قوتابیان بکه‌ت: "نه‌ری باب و هه‌فسویان دشیاب

"خه‌لک بیزار کرینه" و ژ "سه‌رفه‌زای و به‌خته‌مه‌رییا" نه‌وان کیم کره‌یه. ده‌قی پولا هه‌شتیدا، پاراستنا ژینگه‌می گرنگه‌ چونکی پشکه‌ک ژ "گه‌شه‌کرنا جفاکی" و "هوکمرانیا باش" یا جفاکی مروڤی. ب نه‌فی شیه‌ی، په‌رومه‌ده ب شیه‌یه‌کی به‌رده‌وام نه‌وی چیرۆکی دبینیت کو تیدا مروڤ سه‌نتر و خودانی سروشتیه و سروشت ژی که‌ره‌سته‌یه‌که کو ده‌قیت ب شیه‌یه‌کی "باش" به‌ته‌ره‌یقه‌برن داکو خزه‌تا مروڤی بکه‌ت. نه‌فه ریکه‌ریی ل ئافابوونا دیتنه‌کا ئیکولوزی یا کوپرتی دکت کو مروڤی وهک پشکه‌کا ساده ژ سیسته‌مه‌کی مه‌نتر ببینیت.

ج. چیرۆکا ژیرنی: فه‌شارتتا ناکوکی و به‌رپرسیاریا راسته‌قینه

هینا چیرۆکین کو ده‌ینه‌فه‌گیران، ب هه‌مان راده‌گریدایی نه‌وان تشابه بین کو ده‌ینه‌ژیرن. ده‌هه‌ر سئ نمونه‌باند، نه‌م دبینین کو چاوا هه‌دهک لایه‌نین گرنگ بین کیشه‌یان ب شیه‌یه‌کی ستراتیژی ده‌ینه‌ژیرن داکو چیرۆکه‌کا ساده‌تر و ناراسته‌کریتر به‌ته‌ئا‌فاکرن.

ژیرنا چالاکیا سه‌رخوه: هه‌روهک مه‌ دیتی، چالاکیا جفاکی یا سه‌رخوه ب ته‌واوی ژ چیرۆکان هاتیه‌ته‌ژیرن.

ژیرنا ناکوکیی: چیرۆکین په‌رومه‌یی چیرۆکین ئایدیال. تیدا هه‌موو لایه‌ن (هاوه‌لاتی و ده‌سته‌لات) ب ساناه‌ی له‌فدکه‌ن و کیشه‌ ب له‌ز ده‌ینه‌چاره‌سکرن. نه‌فه وینه‌یه‌کی نه‌دووهریلی بو پروسیسه‌ سیاسی و جفاکی یا پر مملانی ئافا دکت.

ژیرنا نابوویری: گرنکترین تشتی کو ده‌ینه‌ژیرن، ره‌ه‌ندئ نابوویری یی کیشه‌یه‌نه. ده‌ چیرۆکا کارگه‌هیدا، هه‌چ نامازیه‌ک ب مفایئ نابوویری یی کارگه‌می نینه. ده‌قی هوکمرانییدا، هه‌چ نامازیه‌ک ب ناکوکییدا ناقه‌را گه‌شه‌یا نابوویری (ب تاییه‌تی یا پشت ب په‌ترونیفه به‌ستی) و پاراستنا ژینگه‌هیدا نینه.

ب نه‌فی ژیرنا به‌رده‌وام، "چیرۆکا" کو ل ده‌ف قوتایی ئافا دبیت نه‌وه کیشه‌مین ژینگه‌می کیشه‌مین ساده و نه‌خلاقینه، نه کیشه‌مین ئالوز بین سیاسی و نابووینه.

نه‌نجامین دووماهیی و ده‌نه‌نجامین کرداری:

نه‌نجامین دووماهیی

نه‌ف فه‌کولینا ئیکولوزی، کو ل سه‌ر شه‌رۆفه‌کرنا ده‌قین ژینگه‌می ده‌په‌رتووکین "کارامه‌یی" دا هاته‌نه‌نجامدان، دگه‌هیته نه‌وی نه‌نجامی کو گو‌تارا په‌رومه‌یی یا فمرمی ده‌هه‌ریمه کوردستانیدا ب شیه‌یه‌کی سیستمانیک و نارمانجدار کار دکت داکو "چیرۆکین" تاییه‌ت ل سه‌ر پیوه‌ندییدا ناقه‌را مروڤ و سروشتیدا ل ده‌ف نه‌وی نوو دبینیت. نه‌و چیرۆک بیلایه‌ن نینن، به‌لکو هه‌لگرئ نایدولوزی و به‌ایین فه‌شارتینه. نه‌م دشین نه‌نجامین سه‌ره‌کی ده‌سئ خالین پیکه‌گریدایدا کوم بکه‌ین:

1- چیرۆکا مروڤ-سه‌نتری یا بهیز: ل سه‌ر بنه‌مایئ داتایی فه‌کولینی، نه‌فه چیرۆکا هه‌ره زال و به‌رده‌ومه‌ ده‌ نمونه‌یین هه‌لیزرتی بین قوتاعین جودادا. چیرۆکا مروڤ-سه‌نتری. ژینگه‌ه‌ب شیه‌یه‌کی به‌رده‌وام وهک که‌ره‌سته‌یه‌ک یان ژیده‌ره‌ک بو مفایئ مروڤی ده‌ته‌نیشاندان. به‌ایی سروشتی ب پتری ب مفایئ نه‌وی یی "بکاره‌ینانی" ده‌ته‌په‌قان، چه‌ مفایئ ساخه‌مییی (پولا 2)، یان مفایئ نشتمانی (پولا 5)، یان مفایئ کارگیری بیت (پولا 8). نه‌و چیرۆک، ب دانانا مروڤی ده‌سه‌نتری ژینگه‌هیدا، ریکه‌ریی ل ئافابوونا دیتنه‌کا ئیکولوزی

ريکهکا دی کيشهين چارهسەر بکهن؟ نهگەر هوين ل جهن
نهوان بان، دا هوين چ کهن؟"

ليستا ژيدهران

أ. ژيدهرين كوردى و عمرهيبى

- Al-Kubaisi, M., & Gardi, B. (2012). Dust Storms -7
Over Erbil City, Capital of Kurdistan Region/Iraq. *Tikrit
Journal of Pure Science*, 17(4).
- Halliday, M. A. K. (1990). New ways of meaning: -8
The challenge to applied linguistics. *Journal of Applied
Linguistics*, 6, 7-36. 4.
- Halliday, M. A. K. (2001). New ways of meaning: -9
A grammar of green. In A. Fill & P. Mühlhäusler (Eds.),
*The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and
Environment* (pp. 175-202). Continuum.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. -10
(2004). *An Introduction to Functional Grammar* (3rd ed.).
Arnold.
- Haugen, E. (1972). *The Ecology of Language*. -11
Stanford University Press.
- Hookoomsing, H. (2020). An ecolinguistics study -12
of non-human animal representations in Mauritius:
Towards an ecologically responsible model for education*
[Doctoral dissertation]. University of Mauritius.
- Mach, D., Skupiński, K., & Salih, Y. A. (2023). -13
Environmental movement in the Kurdistan Region of Iraq:
a sociological study of environmental organizations.
Middle Eastern Studies, 59(2), 199-216.
- Plumwood, V. (2002). *Environmental Culture: -14
The Ecological Crisis of Reason*. Routledge.
- Stibbe, A. (2015). *Ecolinguistics: Language, -15
Ecology and the Stories We Live By*. Routledge.
- White, L., Jr. (1969). The historical roots of our -16
ecologic crisis. *Science*, 155 (3767), 1203-1207.

- 1- حسن، ع. ر، عبدالله، ج. ع، حسين، ن. ف، شريف، ع. ع،
حمد، ي. ع، حمد، ك. ع. (2024)، كاراميبى و بهايين كومهلايتى، پولا
بينجى (پهرووكا قوتابى)، چاپا چوارى، ريفهبريا كشتى يا پروگرام و
چاپهمنيا، وهزارتا پهروهدى، حكومتا ههريما كوردستان- عيراق.
- 2- شاكرا، نهختر عبدالله؛ عبدالمسيح، عبدالمسيح سمعان؛ و على،
رضوان خضر. (2018). دور الصحافة في تنمية التنوير البيئي لدى قطاعات
من الجمهور في إقليم كردستان العراق. *مجلة العلوم البيئية، جامعة عين
شمس*, 44 (1), 454-425.
- 3- فتح الله، ع. خ، عبدالله، ج. ع، حسين، ن. ف، شريف، ع. ع،
حمد، ي. ع، حسن، ع. ر. (2024)، كاراميبى و بهايين كومهلايتى، پولا
دووى (پهرووكا قوتابى)، چاپا چوارى، ريفهبريا كشتى يا پروگرام و
چاپهمنيا، وهزارتا پهروهدى، حكومتا ههريما كوردستان- عيراق.
- 4- فتح الله، ع. خ، عبدالله، ج. ع، حسين، ن. ف، شريف، ع. ع،
حمد، ي. ع، حمد، ك. ع. (2024)، كاراميبى و بهايين كومهلايتى، پولا
ههشتى (پهرووكا قوتابى)، چاپا چوارى، ريفهبريا كشتى يا پروگرام و
چاپهمنيا، وهزارتا پهروهدى، حكومتا ههريما كوردستان- عيراق.
- 5- محمهد، سهنگر داوود. (2019). ملاحظات إنتقادية حول
قانون حماية و تحسين البيئة في إقليم كردستان- العراق رقم 8 لسنة 2008.
گوڤارا قهلاى زانست العلمية، زانكويبا لىبانى- فرهنسى، 4(3)، 704-677.
- 6- مصطفى، شيرزاد أحمد؛ محمد، نخشين جمال؛ و عبدالحميد،
اوات جعفر. (2021). أثر التدقيق البيئي في تعزيز الحوكمة البيئية دراسة
استطلاعية لعينة من الشركات الصناعية في إقليم كردستان/العراق. *مجلة
تكريت للعلوم الإدارية والاقتصادية*, 17(55)، 55-38.

ب. ژيدهرين بيانى

تحليل لسانيا بينيا للغة كتاب "كاراميبى" (المهارات) في إقليم كردستان

المستخلص:

في عصر أصبحت فيه الأزمات البيئية تهديدا عالميا، تقدم هذه الدراسة، اعتمادا على إطار اللسانيات البيئية (Ecolinguistics)، تحليلا لسانيا بينيا لـ "القصص البيئية التي نحيا بها" والتي يتم بناؤها في سلسلة الكتب المدرسية "كاراميبى" (المهارات) في إقليم كردستان. من خلال تحليل ثلاث عينات مختارة من مراحل التعليم الأساسي (الصفوف الثاني والخامس والثامن) وباستخدام أدوات التحليل الخاصة بأران ستيب (مثل التأطير، والمحو، والاستعارة)، تخلص الدراسة إلى أن الخطاب التربوي الرسمي يروي بشكل منهجي ثلاث قصص أيديولوجية رئيسية: أولاً، قصة المركزية البشرية القوية، حيث يتم تمثيل الطبيعة كمورد لمنفعة الإنسان وتختزل قيمتها الذاتية والمستقلة إلى مجرد منفعة استعمالية. ثانياً، قصة المواطن غير المشارك والسلطة الفعالة، وهي قصة تبني صورة مثالية لمؤسسات الدولة كحل وحيد للمشكلات، وفي الوقت نفسه تمحو بشكل استراتيجي فكرة العمل المجتمعي المستقل والاعتماد على الذات. ثالثاً، قصة المشكلات المبسطة والخالية من السياسة؛ حيث تنتزع القضايا البيئية من سياقها السياسي والاقتصادي المعقد وتقدم كعملية إدارية للتكيف والموازنة بين المصالح الاقتصادية والاجتماعية المختلفة. وبهذا، يتم اختزال حماية البيئة إلى مجرد موضوع تقني لإدارة الأهداف، مع إخفاء دور مصالح الشركات والمراكز السياسية المنهجية. باختصار، توضح الدراسة كيف يتم استخدام الخطاب البيئي، تحت ستار التربية، لبناء رؤية عالمية معينة وإنتاج "المواطن الصالح" الملتزم بالنظام القائم؛ مواطن يمتلك مواقف جيدة، ولكنه مجهز بمهارات نقدية محدودة لمواجهة المشكلات الحقيقية.

الكلمات المفتاحية: اللسانيات البيئية، تحليل الخطاب اللساني البيئي، القصص التي نحيا بها، التربية البيئية، الأيديولوجيا.

ANALYZING THE ECOLINGUISTICS FOR THE LANGUAGE OF THE KARAMEE BOOK IN THE KURDISTAN REGION

ABSTRACT:

In an era where environmental crises have become a global threat, this study, based on the framework of Ecolinguistics, provides an ecological analysis of the "environmental stories we live by" that are constructed in the "Karamee" (Competency) school textbook series in the Kurdistan Region. By analyzing three selected samples from the primary education stages (grades 2, 5, and 8) and using the analytical tools of Arran Stibbe (such as framing, erasure, and metaphor), the research concludes that the official educational discourse systematically narrates three main ideological stories. First, the powerful story of anthropocentrism, in which nature is represented as a resource for human benefit, and its independent and intrinsic value is reduced to mere utilitarian benefit. Second, the story of the passive citizen and the effective authority, a narrative that constructs an idealized image of state institutions as the sole problem-solvers while strategically erasing independent community action and the idea of self-reliance. Third, the story of simplified and depoliticized problems, where environmental issues are decontextualized from their complex political and economic contexts and presented as matters of individual morality or technical management, thereby concealing the role of corporate interests and systemic policies. In short, the research shows how environmental discourse, under the guise of education, is used to construct a specific worldview and produce the "good citizen" who is compliant with the existing system; a citizen who holds good attitudes but is equipped with limited critical skills to face real-world problems.

KEYWORDS: Ecolinguistics, Eco-discourse Analysis, Stories We Live By, Environmental Education, Ideology.